

ЈЕДНА БИБЛИОГРАФСКА ИСТОРИЈА СРПСКЕ/ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СОЦИОЛОГИЈЕ

БОЈАНА ВУКОТИЋ, ДОБРИЛО АРАНИТОВИЋ,
СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД 1938–2020: БИБЛИОГРАФИЈА,
БЕОГРАД: СРПСКО СОЦИОЛОШКО ДРУШТВО, 2021, 718 СТР.

Небојша Ковачевић

Народна библиотека Србије,

Београд

nebojsa.kovacevic@nb.rs

УДК: 014.3:316СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД"1938/2020"(049.32)
016:316(049.32)

Сама чињеница да је 2022. једну од најугледнијих награда у српском библиотекарству, ону која носи име Стојана Новаковића, добило библиографско дело, делује помало изненађујуће, али и охрабрујуће. Посебно ако имамо у виду начин на који се данас често разумеју библиографски поступак и библиографија као дисциплина.

Наглашавајући механички и аутоматизовани део неког оскудног исписа који се обавља без методолошких претпоставки и без унутрашње идеје која чини суштину библиографије, у овом површном *чишњању* библиографије као дисциплине, коме, истини за вољу, често доприносе и творци различитих парцијалних и непотпуних пописа и исписа које називају библиографијама, библиографија се често види као анахрон и непотребан поступак, јер је све то данас могуће учинити брже и једноставније. И њен смисао је пре ретроспективно-конзервативан него хеуристички и стваралачки.

Ипак, изгледа да у новије време постоји и одређена рехабилитација организованих и веродостојних, проверених знања (тј. информација), наспрам импресионираности брзином и количином која је била карактеристична за крај XX и почетак XXI века. Као да смо, суочени са налетом онога *hoax*, *fake*, квантитативног, непровереног и непроверљивог, били присиљени на један узмак, а у оквиру библиотекарске струке на консолидацију, која би неминовно укључила и неке неоспорне елементе новог.

Награђена библиографија часописа *Социолошки преглед* је, на срећу библиотекарства, прави антипод редуktivном и репродуктивном, али прилично распрострањеном схватању. Двоје угледних библиографа, Бојана Вукотић и Доброило Аранитовић, сачинили су библиографију часописа *Социолошки преглед* која не заслужује пажњу и признање само по обиму и временском распону обухваћене грађе (2.417 библиографских јединица и 83 године), већ пре свега по беспрекорном библиографском поступку који је омогућио да библиографија пружи потпун увид у живот и развој првог српског социолошког часописа.

Ово дело је круна дугогодишње активности аутора на пољу библиографских истраживања часописа *Социолошки преглед*, за период у коме пописана грађа достиже 30.000 страна. На овај кумулативни ефекат скренуо је пажњу један од рецензента, професор Јовица Д. Тркуља: „Најпре је поводом 50-годишњице излажења *Социолошкој прегледа* Доброило Аранитовић урадио библиографију *Социолошкој прегледа* за период од 1938. до 1988. године. Након тога, Бојана Вукотић је припремила библиографије *Социолошкој прегледа* за наредне три деценије: 1988–1997, 1998–2008. и 2009–2018”.¹

Библиографија је, што ће сваки читалац брзо уочити, плод дугогодишњих истраживања, па није пример и узор библиографског истраживања само по потпуности, поузданости, бројности јединица и пратећим инструментима (Таблица годишта и бројева часописа, Регистри тематских бројева и блокова, Регистар аутора, Регистар преводилаца и Предметни именски регистар). Посебно се истиче комплетност обраде сваког броја часописа, без библиографске селекције, и отвореност ка новим могућностима, што се види кроз онлајн доступно електронско издање библиографије *Социолошки преглед 1938–2020*.²

За наше прилике, библиографију изузетном чини и успешна комбинација класичног библиографског приступа аотиране библиографије (са садржајем за сваку од наведених библиографских јединица) и модерног искорака у свет дигиталног, преко приступа отвореном тексту за текстове

1 Јовица Д. Тркуља, „Библиографски прилог проучавању часописа *Социолошки преглед*”, у: *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија*, Бојана Вукотић, Доброило Аранитовић (Београд: Српско социолошко друштво, 2021), 711.

2 В. https://drive.google.com/file/d/1HPK9pEabJl99Wk_782ZuyaKKfTyTC71/view?usp=sharing и <https://doi.org/10.5281/zenodo.5652094> (преузето 5. 6. 2023).

на које реферирају библиографске јединице путем наведених DOI идентификатора или преко http адресе, уз појединачне библиографске јединице.

Опредељење за предметни именски регистар насупрот потпуном предметном регистру за све јединице оправдано је изузетно детаљним садржајем уз библиографске јединице и регистрима тематских бројева и блокова, који појачавају овај тематски део библиографије.

У последњем делу (за библиографске јединице за чланке од 2003), аутори су користили записе из библиографске базе COBISS.NBS, посебно за стручну класификацију по УДК систему, што је и наглашено у Уводним напоменама.³ Ове јединице су такође прилагођене целини библиографије, па и за њих постоји попис садржаја (кога нема у оригиналним записима, у којима постоји предметна класификација за садржинску обраду чланака).

Аутори такође наглашавају да су за први део библиографије преузели стручну УДК класификацију примењену у ранијој библиографији Аранитовића за период од 1938–1988. године.⁴ Ово је важна напомена, јер ће омогућити библиотекарима да разумеју да су у једном, мањем броју јединица, задржане постојеће УДК ознаке које су биле актуелне у периоду израде раније Аранитовићеве библиографије, али су у међувремену измењене (као што је случај у области религије, нпр. у библиографским јединицама бр. 1059, 1437; демографије, нпр. у библиографским јединицама бр. 352, 488, 582, 595; педагогије, нпр. у библиографским јединицама бр. 33, 27, и још неким областима стручне класификације у којима је дошло до већих промена). Ово неће бити никаква сметња библиотекарима, јер се одговарајуће замене могу лако пронаћи у *Изменама и допунима УДК* на сајту УДК Конзорцијума или преко портала Српски УДК Онлајн, који нуди и аутоматску конверзију УДК ознака (упућивањем старих на нове ознаке).⁵

Додаци уз библиографију *Социолошки преглед 1938–2020*. на странама 647–680 (Главни и одговорни уредници, Председници издавачког савета, Сећања првих сарадника Социолошког прегледа, Сећање на „лепог Мику“, Аранитовићевог професора социологије) чине да у свом другом делу она постаје прави социолошки лексикон или енциклопедија, у којој своје место налазе сви уредници, председници Издавачког савета и сарадници. Колико се библиографска темељитост одразила и на овај део библиографије најбоље сведочи и наслов уводног текста професора Уроша Шуваковића: „Библиографија *Социолошког прегледа* као кратак преглед историје југословенске и српске социологије“. Овај историјско-утемељујући значај

3 За уводне напомене уз Библиографију *Социолошког прегледа в. Вукотић, Аранитовић, Социолошки преглед*, 17.

4 Dobrilo Aranitović, „Bibliografija Sociološkog pregleda 1938–1988“, *Sociološki pregled* 22, br. 4 (1988): 3–114.

5 <https://udcc.org/index.php/site/page?view=cancellations> и <https://sr.udc-hub.com/sr/login.php> (преузето 6. 6. 2023).

библиографије библиографа Бојане и Добрила својим текстом појачава и други рецензент, професор Слободан Ч. Антонић, који се бави управо историјом и судбином *Социолошкој прегледа*.

Поред свега наведеног, у овој библиографији постоји и нешто јединствено, што измиче објективном опису, попису, анализи и педантном библиографском набрајању. То је осећај читаоца који са правом наглашава професор Тркуља: „... у више од 2.400 библиографских одредница, у регистрима аутора и преводилаца у којима се потврђује да нико није заборављен, нико није неважан”.⁶ Ова опаска се такође односи и на уреднике, чланове редакције и остале сараднике који су добили своје биографске цртице у библиографији.

Може се рећи да управо ова необичност у приступу чини књигу *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија* изузетним делом у својој врсти. Када се уморите од прегледа библиографских јединица и/или историје *Социолошкој прегледа*, можете лако да се пребаците на преглед историје људских судбина, исказа сарадника и савременика или запажања проницљивих студената о професорима којих се сећају са љубављу и поштовањем.

Осећању довршености и целовитости ове књиге доприносе изузетно информативне напомене аутора о поступку и принципима израде библиографије, као и објављене рецензије, које дају шири контекст значаја како часописа *Социолошки преглед* тако и награђене библиографије у опису и формирању историје српске и југословенске социологије.

Постоји још много тога што чини ову библиографију делом за углед. Сваког читаоца ће вероватно привући неки други детаљ, други аспект у коме се ова књига издваја у својој области. Можда по беспрекорној техничкој опремљености, могућности претраживања у електронском издању, занимљивим решењима у анотацијама која омогућавају да се премосте и уједначе разлике у периоду од осамдесет три године, различита схватања и настојања редакција и уредника.

Ово што је наведено и оно што остаје препуштено читаоцима показује да је дело Бојане Вукотић и Добрила Аранитовића *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија* у сваком погледу, не само формално библиографски, већ и суштински, пример рада који не подноси површност и незнање. Дело које на најбољи начин доказује да садашњост и „животна проза” на коју смо осуђени и која нам се намеће нипошто није нужна, а ни непроменљива.

6 Тркуља, „Библиографски прилог”, 713.